Lietas Nr. A420410613
Lietas arhīva Nr. A42-01076-14/26

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2014. gada 3. martā

Administratīvā rajona tiesa

šādā sastāvā: tiesnesis Romāns Dončenko,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. C/ pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2013. gada 25. aprīļa lēmuma Nr. 11-8/4037 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ (turpmāk arī – pieteicējs) bija piešķirta Latvijas vecuma pensija no 1999. gada 17. decembra par kopējo apdrošināšanas stāžu 11 gadi 7 mēneši 5 dienas (tai skaitā 11 gadi 2 mēneši un 4 dienas līdz 1995. gada 31. decembrim) un no 2008. gada 1. jūnija piešķirta piemaksa pie valsts pensijas par apdrošināšanas stāža gadiem, kas uzkrāti līdz 1995. gada 31. decembrim. Uz 2013. gada 31. martu pieteicēja pensijas apmērs bija Ls 87,30 un piemaksas apmērs Ls 7,70.

Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk arī – VSAA) Rīgas pilsētas Latgales nodaļas 2013. gada 5. marta lēmumu Nr. 3/489567 pieteicējam pārtraukta vecuma pensija, bet ar lēmumu Nr. 3/489617 – pārtraukta piemaksa pie vecuma pensijas.

Pieteicējs minētos lēmumus apstrīdēja.

[2] Ar VSAA direktores 2013. gada 25. aprīļa lēmumu Nr. 11-8/4037 (turpmāk arī – Lēmums) atstāti negrozīti Rīgas pilsētas Latgales nodaļas 2013. gada 5. marta lēmums Nr. 3/489567 un lēmums Nr. 3/489617.

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] Krievijas Federācijas Valdības un Latvijas Republikas Valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību (turpmāk – Vienošanās) (*spēkā no 1995. gada 27. februāra*) 9. pants noteic, ka bijušajām militārpersonām, kuras ieguvušas tiesības uz pensijas nodrošinājumu saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem, pēc viņu vēlēšanās Latvijas Republikas attiecīgie kompetentie orgāni var piešķirt un izmaksāt pensijas par Latvijas Republikas līdzekļiem, bet Krievijas Federācijas agrāk noteikto pensiju izmaksa tiek apturēta uz laiku, kamēr pensiju izmaksā Latvijas Republikas orgāni.

Līdz ar to jau no šīs Vienošanās spēkā stāšanās brīža persona nevarēja paļauties, ka vienlaicīgi saņems divu valstu pensijas.

Turklāt starpvalstu līgumu un nacionālo tiesību aktu būtība ir novērst situācijas, kad par vieniem un tiem pašiem apdrošināšanas periodiem persona vienlaicīgi saņem vairāku valstu pensijas.

[2.2] Sakarā ar Latvijas Republikas Valsts kontroles 2011. gada 17. oktobra revīzijas ziņojuma „Paralēlā likumības revīzija par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas atbildīgo valsts institūciju darbību, nodrošinot saistību izpildi, kas izriet no Latvijas Republikas valdības un Krievijas Federācijas valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes sociālo aizsardzību" ieteikumu 2012. gada 23. februārī VSAA tika saņemta Ārlietu ministrijas sagatavota informācija par Krievijas Federācijas izdienas pensiju saņēmējiem, uz kuriem attiecas Vienošanās.

Salīdzinot saņemto informāciju ar informāciju par VSAA sniegto pakalpojumu saņēmējiem, tika konstatēts, ka pieteicējs saņem gan Krievijas Federācijas izdienas pensiju, gan arī Latvijas vecuma pensiju. Līdz ar to no Krievijas Federācijas puses Vienošanās netika pildīta, tas ir, pensija netika pārtraukta.

[2.3] Lai novērstu situācijas, kad Latvijas pensija ir piešķirta par to pašu apdrošināšanas periodu, par kuru pensiju piešķīrusi cita valsts, likumdevējs ir papildinājis likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumus ar 42.[1] punktu, kurā ir noteikts, kā rīkoties gadījumos, kad Latvijas apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīti periodi, par kuriem pensiju piešķīrusi cita valsts, un 2012. gada 18. jūlijā stājās spēkā norma, kas noteic, ka, ja personai piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot.

Ņemot vērā, ka mainījās tiesiskie apstākļi un tika saņemta informācija par Krievijas Federācijas izdienas pensiju saņēmējiem, VSAA Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļa 2012. gada augustā uzsāka administratīvo procesu uz iestādes iniciatīvas pamata.

[2.4] 2012. gada 27. augustā pieteicējam tika nosūtīts paziņojums Nr. 2/2276994, ar kuru viņam pieprasīja iesniegt izziņu no Krievijas Federācijas vēstniecības Konsulārās nodaļas Sociālās nodrošināšanas nodaļas, kurā būtu norādīts, par kādiem periodiem viņš saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju. Vienlaicīgi viņš tika informēts, ka gadījumā, ja konstatēs, ka Krievijas Federācijas izdienas pensija piešķirta par to pašu periodu, par kuru ir piešķirta Latvijas pensija, tad Latvijas pensija tiks pārskatīta.

Pieteicējs iesniedza Krievijas Federācijas vēstniecības Konsulārās nodaļas Sociālās nodrošināšanas nodaļas 2012. gada 17. oktobra izziņu Nr. 49241/4098, kurā norādīts, ka viņš saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju par dienesta periodu no 1955. gada 2. augusta līdz 1983. gada 19. septembrim.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, no 2013. gada 1. aprīļa tika pārskatīts pieteicēja Latvijas vecuma pensijai vērā ņemtais apdrošināšanas stāžs un no tā tika izslēgts periods no 1955. gada 1. septembra līdz 1960. gada 17. jūnijam, kurš ir ņemts vērā, piešķirot arī Krievijas Federācijas izdienas pensiju.

[2.5] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11. panta pirmo daļu, pārejas noteikumu 8.[1] un 8.[2] punktu līdz 2014. gada l. janvārim tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 62 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem.

Pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs pēc pārskatīšanas ir 6 gadi 9 mēneši 18 dienas, kas ir mazāks nekā noteiktais nepieciešamais minimālais apdrošināšanas stāžs (10 gadi), lai viņam būtu tiesības uz Latvijas vecuma pensiju. Tā kā pieteicējam nav tiesību uz vecuma pensiju, tad, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 41. punktu, pieteicējam nav tiesību arī uz piemaksu pie vecuma pensijas.

[3] Administratīvajā rajona tiesā 2013. gada 23. maijā saņemts /pers. C/ pieteikums par Lēmuma atcelšanu un 2014. gada 11. februārī – tā papildinājums.

Pieteikums un tā papildinājums pamatots ar turpmāk minēto argumentāciju.

[3.1] Likumā „Par valsts pensiju" nav noteikts jēdziens „citas valsts pensija", proti, jēdzieni „valsts pensija" un „izdienas pensija" būtiski atšķiras.

Pieteicējam ir piešķirta militārā pensija, kuras izmaksu regulē Krievijas Federācijas 1993. gada 12. februāra likums „Par pensiju nodrošināšanu personām, kuras bijušas karadienestā vai dienējušas iekšlietu iestādēs, un šo personu ģimenēm" (turpmāk – KF Militāro pensiju likums).

Saskaņā ar Krievijas Federācijas normatīvo regulējumu militārā pensija nav valsts pensija, bet ir izdienas pensija. Pieteicēja ieskatā likumā „Par valsts pensijām" nav sastopamas pazīmes, ka likumdevējs jēdzienā „citas valsts pensija" gribēja iekļaut ne tikai ārvalstu valsts pensijas, bet arī ārvalstu izdienas pensijas.

[3.2] Ja tomēr tiek uzskatīts, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts regulē arī ārvalsts izdienas pensiju izmaksas kārtību, lietderīgi ņemt vērā ārvalsts izdienas pensijas piešķiršanas īpatnības, īpaši attiecībā pret kalendāra stāža uzskaiti.

Saskaņā ar KF Militāro pensiju likuma 13. pantu militārā pensija piešķirama personām ar kopējo militāro stāžu 20 gadi un vairāk.

Pieteicēja militārais stāžs ir vairāk nekā 20 gadi. Tas ir pilnīgi pietiekami, lai piešķirtu pieteicējam militāro pensiju, neņemot vērā pieteicēja apmācības periodu, kas bija izslēgts no Latvijas apdrošināšanas stāža. Strīdīgs apdrošināšanas periods neietekmē militārās pensijas piešķiršanas faktu. Ņemot vērā minēto, uz pieteicēju konkrētajā gadījumā nav attiecināms likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts.

[3.3] VSAA nepareizi interpretē Vienošanās 9. pantu.

Minētā norma konkrētajā gadījumā uzliek pienākumu Krievijas Federācijas pusei, tā neattiecas uz Latvijas pensiju.

Tāpat no Vienošanās nav skaidrs, par kādiem „kompetentiem orgāniem" un par kāda veida pensiju „par Latvijas Republikas līdzekļiem" ir runa.

Nav pamatots viedoklis, ka Latvijas vecuma pensija pieteicējam bija piešķirta ne tā, kā visiem Latvijas pensionāriem, bet ar papildu nosacījumu, kas paredz atņemt pensiju vai samazināt pensijas apmēru jebkurā brīdī.

[3.4] Pieteicēja ieskatā situāciju regulē 2007. gada 18. decembra Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – Līgums). Līgums neparedz to abu valsts pensiju pārrēķināšanu, kas bija piešķirtas pirms līguma spēkā stāšanās 2011. gada 19. janvārī.

Līguma 3. panta trešās daļas ierobežojums attiecas tikai uz tām personām, kuras atrodas aktīvajā militārajā dienestā brīdī, kad rodas

tiesības uz pensiju.

[3.5] Lēmumā nav ņemts vērā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts, kas noteic, ka pensijas pārtraukšana pieļaujama tikai gadījumā, ja Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos nav noteikts citādi. Tādējādi jāņem vērā Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (turpmāk – Pakts) un Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk – Konvencija).

[3.6] Lēmums ierobežo pieteicēja pamattiesības, kuras garantē Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 91., 105. un 109. pants.

[3.7] Pietiecējs varēja paļauties, ka VSAA rīcība, piešķirot viņam valsts vecuma pensiju uz mūžu, bija konsekventa un likumīga. Valsts, aizsargājot šo personas tiesisko paļāvību, devusi pieteicējam iespēju plānot savu rīcību un dzīvi.

[3.8] Krievijas Federācijas izdienas pensija pieteicējam tika piešķirta nevis pēc, bet gan pirms Latvijas pensijas piešķiršanas.

[3.9] No likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta kopējās gramatiskās, vēsturiskās un teleoloģiskās interpretācijas varētu secināt, ka norma piemērojama tikai gadījumos, kad citas valsts pensija ir piešķirta pēc Latvijas vecuma pensijas piešķiršanas.

Tomēr gadījumā, ja šāds secinājums ir kļūdains, normas sistēmiskā interpretācija ir atkarīga no citas valsts pensijas piešķiršanas īpatnībām, īpaši attiecībā pret kalendāra stāža uzskaiti.

Savukārt, ja arī iepriekš minētais secinājums ir kļūdains, tad jāinterpretē likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta piemērošana kopā ar Saeimas apstiprinātajiem starptautiskajiem līgumiem.

[3.10] Laikā, kad Krievijas Federācija apņēmās pilnībā izvest savus bruņotos spēkus no Latvijas Republikas, tā ar Vienošanos gribēja panākt Latvijas Republikā paliekošo militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību. Ar Vienošanos Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas valdības ir vienojušās par to, kādā veidā šī sociālā aizsardzība tiks īstenota.

[3.11] Situācijā, kad Vienošanās konkrēti neatrunā Latvijas Republikas rīcību gadījumos, kad Krievijas Federācija pensijas izmaksu nav apturējusi, Latvijas Republika vienpusēji, nesaskaņojot rīcību par konkrēto jautājumu ar Krievijas Federāciju Vienošanās ietvaros, nav tiesīga piemērot likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punktu, uzskatot, ka Vienošanās nav noteikts citādi.

[3.12] Lai arī parasti starptautiskajos līgumos par sadarbību sociālās drošības jomā tiek ietverts noteikums, ka par vienu un to pašu periodu pensiju nemaksā abas valstis, nav konstatējams, ka būtu noteikts aizliegums divām valstīm maksāt pensiju par vienu un to pašu periodu.

[3.13] Saskaņā ar 1969. gada 23. maija Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 26. un 27. pantu katrs spēkā esošs līgums ir saistošs tā dalībniekiem un ir pildāms godprātīgi, un dalībnieks nevar atsaukties uz nacionālo tiesību normu prasībām, lai attaisnotu līguma neizpildi.

[3.14] Par personas īpašumu var uzskatīt ne tikai to pensijas daļu, kas ir atkarīga no uzkrāta pensijas kapitāla, bet arī to pensijas daļu, kas ir proporcionāla sākuma kapitālam, un vecuma pensiju kopumā.

[3.15]Papildus pieteicējs lūdz apturēt tiesvedību un iesniegt Satversmes tiesai pieteikumu par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta atbilstību Pakta 2. panta pirmajai daļai un 9. pantam, Konvencijas 1. protokola 1. pantam, kā arī Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam.

[4] 2013. gada 15. jūlijā un 2014. gada 20. februārī Administratīvajā rajona tiesā saņemti VSAA rakstveida paskaidrojumi. VSAA uztur Lēmumā minētos argumentus un lūdz pieteikumu noraidīt, papildus norādot turpmāko.

[4.1] Par īpašumu var uzskatīt to pensijas daļu, kas personai aprēķināta par viņas uzkrāto pensijas kapitālu no 1996. gada 1. janvāra. Tā kā pieteicējam vecuma pensija ir aprēķināta, ņemot vērā darba periodus, kas uzkrāti līdz 1995. gada 31. decembrim, un uzkrāto pensijas kapitālu pēc 1996. gada 1. janvāra, tad VSAA, pārtraucot pensiju, nav aizskārusi ne Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā, ne Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības, jo no apdrošināšanas stāža ir izslēgts periods no 1955. gada 1. septembra līdz 1960. gada 17. jūnijam, kad netika uzkrāts pensijas kapitāls.

[4.2] Pieteicējam, pārtraucot izmaksāt vecuma pensiju un piemaksu pie vecuma pensijas, netika atņemtas sociālās garantijas vecuma gadījumā, proti, persona joprojām saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju. Tas, ka no apdrošināšanas stāža izslēdz periodu, nenozīmē, ka personai ir atņemtas sociālās garantijas vecuma gadījumā. Personai šīs tiesības ir realizētas ne tikai vienas valsts sociālās drošības sistēmas ietvaros, bet saistībā ar citas valsts sociālo nodrošinājumu, ko paredz divpusējā valstu Vienošanās.

[4.3] Vienošanās mērķis nav maksāt par noteiktiem darba un tam pielīdzināmiem periodiem dubultā, tieši otrādi, Vienošanās 9. pants paredz pienākumu Krievijas Federācijai gadījumos, kad Latvijas Republikas vecuma pensija ir piešķirta, pārtraukt Krievijas Federācijas militārās izdienas pensijas izmaksu. Minētajā tiesību normā ir ietverts dubultas pensijas, par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu, nepiemērošanas princips.

Vienošanās mērķis ir personas sociālās drošības tiesību nodrošināšana, ļaujot izvēlēties personai pieteikties uz Latvijas vecuma pensiju gadījumā, ja tā personas ieskatā ir izdevīgāka, salīdzinot ar iepriekš saņemto Krievijas Federācijas izdienas pensiju.

Persona, piesakoties uz Latvijas vecuma pensiju, izdara apzinātu izvēli par labu Latvijas vecuma pensijai, apzinoties, ka saskaņā ar Vienošanās nosacījumiem Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa tiks pārtraukta uz laiku, kamēr tiek izmaksāta Latvijas

vecuma pensija. Tas nozīmē, ka personai ir tiesības tikai uz vienu pensiju.

[4.4] Dubultu periodu ieviešanas pensijas stāžā novēršana ir universāls starptautisko līgumu sociālās drošības jomā pamatprincips, kas paredz, ka par vienu un to pašu apdrošināšanas (darba un tam pielīdzināmo) periodu pensiju vai pabalstu piešķir tikai viena valsts.

[4.5] Ierobežojums saņemt divas pensijas par vienu un to pašu stāžu (apdrošināšanas periodu), stājoties spēkā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punktam (imperatīva norma), ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms mērķis – sociālās apdrošināšanas budžeta ilgtspējas nodrošināšana.

Lai gan likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts ir imperatīva norma un to piemēro, piešķirot vai pārrēķinot Latvijas Republikas vecuma pensiju, tā neietekmē ar Vienošanos noteiktās tiesības.

[4.6] VSAA pieņemtie lēmumi nav pretrunā ar Prezidenta kancelejas atbildē norādīto, ka Vienošanās neparedz piešķirtās pensijas pārskatīšanu, jo pieteicēja pensija ir pārskatīta, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punktu, nevis saskaņā ar Vienošanās nosacījumiem.

[4.7] Valsts kontrole, veicot pārbaudi par Vienošanās piemērošanu, kopīgi ar Krievijas Revīzijas palātu, konstatēja, ka korekti netiek pildīti Vienošanās 9. panta nosacījumi, kā rezultātā ir noteikts personu loks, kas saņem valsts pensijas par vieniem un tiem pašiem periodiem. Revīzijas ziņojums uzlika par pienākumu Ārlietu ministrijai kopīgi ar Vienošanās piemērotājiem Latvijā – Labklājības ministriju un VSAA – novērst pastāvošās nepilnības. Ārlietu ministrijas organizētās tikšanās laikā 2013. gada 22. februārī ar Krievijas Federācijas vēstniecības pārstāvjiem Krievijas puse tika informēta par Valsts kontroles un Krievijas Revīzijas palātas secinājumiem un to, kā Latvijas puse rīkosies, lai radušos situāciju novērstu. Krievijas puse neiebilda šādam risinājumam.

Motīvu daļa

[5] Izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[6] Administratīvā procesa likuma 85. panta otrajā daļā noteikts, ka adresātam labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt tad, ja ir vismaz viens no šādiem apstākļiem: 1) tiesību norma paredz administratīvā akta atcelšanu vai administratīvais akts ietver tā atcelšanas atrunu; 2) administratīvais akts izdots ar kādu citu nosacījumu un šis nosacījums nav vispār izpildīts, nav pienācīgi izpildīts vai nav laikus izpildīts; 3) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī, iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot. Šādā gadījumā administratīvo aktu var atcelt triju mēnešu laikā no dienas, kad iestāde uzzināja par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas; 4) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī, iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot, un administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

Tā kā izskatāmajā lietā ir strīds, vai VSAA tiesiski un pamatoti ar pārsūdzēto Lēmumu pārtrauca iepriekš piešķirtās pensijas un tās piemaksas izmaksu, tad tiesai jāpārbauda, vai ir ievēroti Administratīvā procesa likuma 85. panta otrās daļas nosacījumi šāda personai labvēlīga administratīvā akta atcelšanai.

[7] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[2] punktu, nosakot tiesības uz valsts pensiju, neņem vērā līdz 1990. gada 31. decembrim uzkrātos apdrošināšanas periodus, ja tie ir ņemti vērā, piešķirot citas valsts pensiju. Tiesību norma ir spēkā kopš 2008. gada 1. jūlija.

Laikā no 2002. gada 1. janvāra līdz 2008. gada 30. jūnijam ierobežojums valsts pensijas aprēķinā iekļaujamajam apdrošināšanas (darba) periodam bija noteikts tikai attiecībā uz virsdienestu PSRS Bruņotajos spēkos. Proti, likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. punkta 2. apakšpunkts noteica, ka līdz 1990. gada 31. decembrim Latvijas pilsoņiem darbam pielīdzinātais periods ir arī virsdienests PSRS Bruņotajos spēkos, ja viņiem sakarā ar darbību Latvijas interesēs atņemta dienesta pakāpe vai viņi iesaukti aktīvajā militārajā dienestā pēc obligātā karadienesta vai pēc civilās augstskolas beigšanas, ja nesaņem citas valsts pensiju, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā šis dienesta periods.

Tādējādi vispārīgi likuma „Par valsts pensijām" tiesiskais regulējums jau iepriekš noteica ierobežojumu saņemt valsts pensiju, ja par to pašu periodu persona jau saņem citas valsts piešķirtu pensiju.

[8] Attiecībā uz pieteicēja argumentu, ka viņam ir piešķirta Krievijas militārā pensija, kas nav valsts pensija, tiesa norāda turpmāk minēto.

Militāro pensiju likuma 10. pants noteic, ka šīs Krievijas Federācijas izdienas pensijas tiek izmaksātas no federālā budžeta, līdz ar to tās ir uzskatāmas par valsts pensiju. Turklāt Latvijā ar jēdzienu „valsts pensija" tiek apzīmēta arī „izdienas pensija". Augstākā tiesa ir norādījusi, ka izdienas pensija un vecuma pensija kā valsts sociālās drošības sistēmas izmaksas no valsts budžeta līdzekļiem abas ir valsts pensijas (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 29. decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1090/2011 12. punktu*). Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka likuma„Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punktā

minētais jēdziens „citas valsts pensija”neattiektos uz citas valsts piešķirtajām izdienas pensijām.

[9] Ņemot vērā, ka Vienošanās atbilstoši likuma „Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem” 2. pantam ir starptautisks līgums, Vienošanās interpretēšanā izmantojama 1969. gada Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām (turpmāk – Vīnes konvencija). Vīnes konvencijas 31. pants noteic interpretācijas vispārīgos noteikumus. Saskaņā ar Vīnes konvencijas 31. panta 1. punktu līgums ir interpretējams godprātīgi saskaņā ar parasto nozīmi, kāda piešķirama terminiem līguma kontekstā un atbilstoši tā objektam un mērķim. Tādējādi VSAA bija tiesisks pamats atsaukties uz Vienošanos.

Saskaņā ar Vienošanās 1. un 2. pantu Vienošanās mērķis ir nodrošināt Krievijas Federācijas militārpersonu (militāro pensionāru) un viņu ģimenes locekļu, kuri pastāvīgi dzīvo un kuriem būtu tiesības dzīvot Latvijas Republikas teritorijā, sociālo aizsardzību. Vienošanās III sadaļa reglamentē pensiju nodrošināšanu.

No Vienošanās 7. panta secināms, ka primāri visus jautājumus, kas saistīti ar militāro pensionāru pensijām un pabalstiem (pensiju un pabalstu noteikšana, pārrēķināšana un izmaksa) risina Krievijas Federācijas iestādes (Krievijas Federācijas Aizsardzības ministrija un citi kompetenti orgāni), sadarbojoties ar Latvijas Republikas kompetentajām iestādēm (orgāniem). Atbilstoši Vienošanās 9. pantam Latvijas Republika, ja tā uzskata par nepieciešamu, ir tiesīga piešķirt Krievijas Federācijas militārpersonai arī Latvijas Republikas valsts pensiju. No Vienošanās 9. panta otrā teikuma izriet, ka gadījumos, kad persona saņem pensiju no abām valstīm, Krievijas Federācijai ir pienākums apturēt pensijas, kas militārpersonai piešķirta pirms Latvijas pensijas piešķiršanas, izmaksu uz laiku, kamēr persona saņem Latvijas pensiju.

Tātad minētā tiesību norma satur nosacījumu, kādam pastāvot, Latvijas Republika var izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu, proti, nosacījumu, ka Latvijas Republikas vecuma pensija bijušajai militārpersonai tiek piešķirta tikai gadījumā, ja Krievijas Federācija aptur pensijas izmaksu.

[10] Lai gan pieteicējs uzskata, ka Vienošanās 9. pants uzliek papildu pienākumus tikai Krievijas Federācijas pusei un attiecas tikai uz Krievijas Federācijas pensiju, šis arguments nav pamatots.

Kā pamatoti norādīts Lēmumā, starpvalstu līgumu (attiecīgi arī konkrētās Vienošanās) būtība ir novērst situācijas, kad par *vieniem un tiem pašiem apdrošināšanas periodiem* persona saņem *vienlaicīgi* vairāku valstu pensijas. No Vienošanās 9. panta satura tiesai nav šaubu, ka šīs normas mērķis ir novērst situācijas, ka bijušajām militārpersonām par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu pensijas tiktu maksātas gan no Latvijas Republikas budžeta, gan Krievijas Federācijas budžeta. Līdz ar to pieteicējam gan no Vienošanās spēkā stāšanās brīža, gan no iesnieguma par pensijas piešķiršanu brīža nebija tiesiska pamata paļauties, ka viņš vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu varētu saņemt divu valstu pensijas.

[11] Pieteicējam saskaņā ar Krievijas Federācijas tiesību aktiem ir piešķirta izdienas pensija par periodu no 1955. gada 2. augusta līdz 1983. gada 19. septembrim. Par minētā darba perioda daļu pieteicējam piešķirta arī Latvijas Republikas vecuma pensija. Tomēr, neskatoties uz Latvijas Republikas nosūtīto paziņojumu par pieteicējam piešķirto vecuma pensiju, pieteicējs turpināja saņemt izdienas pensiju no Krievijas Federācijas. Tādējādi pieteicējs, vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu saņemot divu valstu pensijas, ir nonācis situācijā, kas ir pretrunā Vienošanās 9. pantam un likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu $2.^{2}$ punktam.

[12] Vienošanās nesatur nosacījumus attiecībā uz līgumslēdzēju valstu pensiju piešķiršanu, pensiju apmēru, kā arī pensiju pārrēķināšanas noteikumiem, tostarp Vienošanās nesatur regulējumu par to, kā jārīkojas situācijās, kad persona par vienu un to pašu periodu saņem abu valstu pensijas. Līdz ar to pensiju piešķiršana, pensiju pārskatīšana un citi ar pensijām saistīti jautājumi risināmi saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem.

Lai novērstu situācijas, kad Latvijas pensija ir piešķirta par to pašu apdrošināšanas periodu, par kuru pensiju piešķīrusi cita valsts, likumdevējs ir papildinājis likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumus ar $42.^{1}$ punktu, kurā ir noteikts – ja personai ir piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā, piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, ja regulā Nr. 883/2004 vai Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos nav noteikts citādi. Tādējādi minētais tiesiskais regulējums nepārprotami noteic, ka personai nav tiesiska pamata par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu saņemt gan Latvijas, gan citas valsts pensiju. Tā kā minētā norma precizē situācijas, kādas ir atrunātas starpvalstu līgumos, tostarp arī Vienošanās, tad tiesa nekonstatē tās neatbilstību Satversmei.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz pensijas izmaksu uzskatāmas par īpašumu Satversmes 105. panta izpratnē. Tomēr, vērtējot kādas tiesību normas atbilstību minētajam pantam, vienlaikus ir atzīstams, ka pieteikuma iesniedzēja tiesības un tiesiskās intereses nevar tikt aizsargātas tādā pašā mērā, kā tas būtu gadījumā, ja ierobežotas būtu īpašuma tiesības to „klasiskajā” izpratnē (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 20. un 21. punktu*).

Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka attiecībā uz īpašuma tiesībām sociālo tiesību jomā valstij ir piešķirama plaša rīcības brīvība, jo arī Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības vēl negarantē noteiktu pensijas apmēru un tās var ierobežot. Satversmes 109. pantā garantētās tiesības var ierobežot, ja ierobežojums ir noteikts ar likumu, ir attaisnots ar leģitīmu mērķi un atbilst samērīguma principam (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 26. punktu*).

Ierobežojums saņemt divas pensijas par vietu un to pašu stāžu (apdrošināšanas periodu) ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms

mērķis – sociālās apdrošināšanas budžeta ilgtspējas nodrošināšana. Izskatāmajā gadījumā pieteicējam vairs netiek veikta Latvijas pensijas izmaksa un piemaksas pie pensijas izmaksa, jo pensijas pārskatīšanas rezultātā konstatēts, ka ir nepietiekams apdrošināšanas stāžs Latvijas pensijas saņemšanai. Tomēr nav konstatējams, ka pieteicējam vispār tiktu liegts sociālā nodrošinājuma sistēmas atbalsts. Lietā esošie materiāli apstiprina, ka pieteicējam pensiju maksā Krievijas Federācija. Tādējādi secināms, ka pieteicējam tiek sniegts sociālais nodrošinājums, kas ir ņemams vērā, lemjot par citu – Latvijas Republikas sociālā nodrošinājuma – līdzekļu piešķiršanu vai izmaksu.

[13] Tā kā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts paredz, ka šādā gadījumā Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, tad ir iestājušies Administratīvā procesa likuma 85. panta otrās daļas 1. punkta nosacījumi, kas ir par pamatu iepriekš izdota labvēlīga tiesiska administratīvā akta atcelšanai. Līdz ar to VSAA, ievērojot iepriekš minēto tiesisko regulējumu, pamatoti no apdrošināšanas stāža izslēdza laika periodu no 1955. gada 1. septembra līdz 1960. gada 17. jūnijam.

[14] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11. panta pirmo daļu un pārejas noteikumu 8.[2] punktu līdz 2014. gada 1. janvārim tiesības uz vecuma pensiju ir personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem.

Lietā nav strīda, ka pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs, izslēdzot periodu no 1955. gada 1. septembra līdz 1960. gada 17. jūnijam, nesasniedz 10 gadus (saskaņā ar Lēmumā norādīto pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs pēc pārskatīšanas ir 6 gadi 9 mēneši 18 dienas). Tādējādi atbilstoši likumam „Par valsts pensijām" pieteicējam nav tiesību uz Latvijas vecuma pensiju, tāpēc piešķirtās pensijas izmaksāšana ir pārtraucama.

[15] Konkrētās lietas ietvaros apsverams arī jautājums, vai VSAA būtu tiesīga pārrēķināt pensiju un turpināt tās izmaksu samazinātā apmērā par atlikušajiem periodiem. Proti, vai VSAA varētu maksāt pieteicējam Latvijas pensiju par tiem apdrošināšanas stāža gadiem, kas nav ņemti vērā, piešķirot pieteicējam Krievijas Federācijas izdienas pensiju, līdzīgi kā to paredz starptautiskie līgumi par sadarbību sociālās drošības jomā, nosakot, ka katra valsts aprēķina pensijas apmēru, kas atbilst apdrošināšanas (darba) stāžam, kas iegūts tās teritorijā, saskaņā ar savu tiesību aktu noteikumiem.

Pieteicējam Latvijas vecuma pensija tika piešķirta no 1999. gada 17. decembra.

Tajā brīdī spēkā esošais tiesiskais regulējums – likuma „Par valsts pensijām" 11. panta pirmā daļa – paredzēja, ka tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 62 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem.

Tā kā pieteicēja apdrošināšanas stāžs, izslēdzot strīdus periodu, nesasniedz 10 gadus, secināms, ka pieteicējam nebūtu tiesību uz Latvijas vecuma pensijas saņemšanu arī brīdī, kad tā viņam tika piešķirta, līdz ar to nav pamata tikai pārrēķināt izmaksājamo pensijas apmēru un turpināt izmaksāt pensiju par atlikušajiem periodiem.

[16] Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 41. punkta pirmais teikums noteic, ka Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, līdz 2011. gada 31. decembrim piešķir piemaksu par katru apdrošināšanas stāža gadu.

Ministru kabineta 2008. gada 16. decembra noteikumu Nr. 1024 „Noteikumi par ikmēneša piemaksu pie vecuma un invaliditātes pensijas" 2. punkts paredz, ka piemaksa ir atkarīga no apdrošināšanas stāža (pilnos gados), kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim un par kuru Latvijā ir aprēķināta vecuma vai invaliditātes pensija.

Minēto noteikumu 6. punkts savukārt nosaka: ja apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, pēc piemaksas piešķiršanas tiek pārskatīts un atbilstoši pārrēķināta vecuma vai invaliditātes pensija, attiecīgi pārrēķina arī piemaksu.

Visbeidzot atbilstoši minēto noteikumu 7. punktam, ja personai atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42. punktam tiek pārskatīts apdrošināšanas stāžs par periodu līdz 1995. gada 31. decembrim, vienlaikus ar pensijas apmēra pārskatīšanu pārskata arī piemaksas apmēru.

Tādējādi, pārtraucot vecuma pensijas izmaksu sakarā ar to, ka pēc apdrošināšanas perioda izslēgšanas pieteicējam nepietiek pensijas piešķiršanai nepieciešamā kopējā stāža, ir pārtraucama arī piemaksas pie vecuma pensijas izmaksa.

[17] Pretēji pieteicēja norādītajam, tiesa secina, ka uz viņu konkrētajā gadījumā nav attiecināms Līgums, jo saskaņā ar Līguma 3. panta 3. punktu līgums neattiecas uz Līgumslēdzēju Pušu bruņoto spēku un citu saskaņā ar Līgumslēdzēju Pušu tiesību aktiem izveidoto militāro formējumu militārpersonām, iekšlietu sistēmās komandējošā un ierindas sastāva personām, viņu ģimenes locekļiem, kā arī Latvijas Republikā – uz personām, kuru pensiju nodrošinājums nav īstenots valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros, Krievijas Federācijā – uz personām, kuras pensiju nodrošināšanas jomā ir pielīdzinātas minētajām amatpersonām.

Tā kā pieteicējs ir Krievijas Federācijas militārpersona (to pieteicējs atzīst arī pieteikumā tiesai), uz viņu neattiecas Līguma nosacījumi.

[18] Pieteicējs ir norādījis uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta neatbilstību Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam, kā arī starptautisko tiesību normām – Pakta 2. panta pirmajai daļai un 9. pantam, Konvencijas Pirmā protokola 1. pantam, un ir lūdzis tiesu iesniegt atbilstošu pieteikumu Satversmes tiesā.

Tiesa jau iepriekš šā sprieduma 12. punktā norādīja, ka nesaskata likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta neatbilstību Satversmei. Tiesa papildus norāda turpmāko.

[18.1] Satversmes 1. pants noteic: „Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika." Pieteicējs norāda, ka no šā panta izriet tiesiskās paļāvības princips. Atbilstoši tam pieteicējam bija tiesības paļauties, ka viņam piešķirtā Latvijas vecuma pensija netiks pārskatīta.

Tiesa jau iepriekš šā sprieduma 10. punktā norādīja, ka pieteicējam gan no Vienošanās spēkā stāšanās brīža, gan no iesnieguma par pensijas piešķiršanu brīža nebija tiesiska pamata paļauties, ka viņš vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu varētu saņemt divu valstu pensijas. Šādā kontekstā tiesa nesaskata personas aizsargājamu tiesisku paļāvību uz pensiju, ja par to pašu apdrošināšanas periodu persona jau saņem pensiju no citas valsts.

[18.2] Satversmes 91. pants noteic: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas." Vienlīdzības princips noteikts arī Pakta 2. panta pirmajā daļā.

Pamatojot viedokli, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkts pārkāpj vienlīdzības principu, pieteicējs ir norādījis, ka šis princips prasa vienādi izturēties nevis pret visām personām, bet vienādām interesēm. Ārvalsts militāro pensiju un Latvijas vecuma pensiju saņemšana par vienu un to pašu periodu dod priekšrocību militārajiem pensionāriem salīdzinājumā ar visiem pārējiem pensionāriem, tomēr izdienas pensijas mērķis ir dot priekšrocības noteiktai personu grupai, tātad atšķirīga attieksme ir attaisnota.

Tiesa minēto argumentu atzīst par kļūdainu. Pieteicēja minētais mērķis – priekšrocību došana noteiktai personu grupai – ir jau sasniegts ar izdienas pensijas saņemšanu. Pieteicējam nav pamata prasīt vēl vairāk priekšrocību, papildus Krievijas Federācijas izdienas pensijai saņemot vēl arī Latvijas vecuma pensiju.

[18.3] Satversmes 109. pants paredz sociālā nodrošinājuma sniegšanu, tomēr nenosaka tā veidus uz izmaksas kārtību. Pieteicējam ir pārtraukta pensijas izmaksa, taču tiesības saņemt pensiju nav atņemtas. No lietā esošajiem dokumentiem izriet, ka pensiju pieteicējam maksā Krievijas Federācija, tātad viņam tiek sniegts sociālais nodrošinājums.

[18.4] Konvencijas Pirmā protokola 1. pants un Satversmes 105. pants aizsargā personas tiesības uz īpašumu.

Īpašuma tiesību aizsardzība šajā lietā ir vērtējama, ņemot vērā, ka pārsvarā pieteicēja apdrošināšanas periodi ir attiecināmi uz laika posmu līdz 1996. gada 1. janvārim. Šajā laika posmā vēl nebija izveidota pensiju sistēma, kas balstīta uz apdrošināšanas iemaksām. Tādējādi par šo periodu pieteicējam neveidojas uzkrātais pensijas kapitāls. Līdz ar to likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta piemērošana konkrētajā gadījumā nepārkāpj pieteicēja īpašuma tiesības Satversmes 105. panta izpratnē.

Pieteicēja ekonomiskās intereses ir pretrunā taisnīguma principam, līdz ar to viņa ekonomisko interešu ierobežošana konkrētajā lietā ir atzīstama par pamatotu.

Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā noteikto īpašuma tiesību ierobežošana, ņemot vērā, ka tā ir pamatota ar sabiedrības interesēm, arī ir pieļaujama.

[18.5] Pieteicējs norādījis arī uz Pakta 9. pantu, nepamatojot sīkāk savu atsaukšanos uz to. Tiesa konstatē, ka Pakta 9. pants paredz personas tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību – tas aizsargā cilvēku pret patvaļīgu brīvības atņemšanu un turēšanu apcietinājumā. Tiesai pieteicēja atsaukšanās uz minēto starptautisko tiesību normu nav saprotama, jo tā nekādi nav attiecināma uz personas tiesībām uz sociālo nodrošinājumu vecumdienām.

[18.6] Apkopojot šajā sprieduma punktā minēto, tiesa secina, ka pieteicēja argumenti par nepieciešamību iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā nav pamatoti.

[19] Pamatojoties uz iepriekš secināto, tiesa atzīst, ka Lēmums ir tiesisks un pamatots, savukārt pieteikums – noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu un 289.-291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. C/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2013. gada 25. aprīļa lēmuma Nr. 11-8/4037 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnesis R. Dončenko